

Kapitel 7

GRAMMATIK

Läs s. 62-64.

Att kunna:

- Kasus genitiv
- Satsdelen genitivattribut
- 1, 2 och 3 deklinationens substantiv och adjektiv i genitiv singular och plural
- Imperfekt av regelbundna och oregelbundna verb

Genitiv

Genitiv av substantiv har i svenskan ändelsen *-s*: *flickans*, *flickornas* osv. En svensk genitiv motsvaras vanligen av genitiv i latinet men detta gäller långt ifrån alltid i andra riktningen. En latinsk genitiv kan nämligen motsvaras av en annan konstruktion i svenskan, ofta en prepositionsfras: *pars urbis* 'en del av staden', *timor mortis* 'fruktan för döden'.

Genitiven används framförallt som attribut (en direkt bestämning till substantiv). Även andra funktioner förekommer. Då dessa funktioner uppträder i de latinska texterna i läroboken, hänvisas till G34. Läs gärna igenom paragrafen redan nu som en orientering.

Imperfekt

Imperfekt betyder egentligen 'ofullbordad (handling)'. En latinsk imperfekt anger just en ofullbordad handling. Verbformen anger antingen en pågående handling eller en vana i förfluten tid, t ex *scribebat* 'hon skrev = hon höll på att skriva' (jfr eng. *she was writing*) eller 'hon brukade skriva'.

Imperfekt i svenskan kan ange både ofullbordad och fullbordad handling: *läste*, *städade* (= höll på att läsa/städa) och *somnade*, *slutade*. Eftersom en svensk imperfekt alltså inte enbart anger en ofullbordad handling, används i stället ofta termen *preteritum*, vilket kort och gott betyder 'förfluten (tid)'.

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 65 och därefter extraövningarna nedan.

1 Substantiv: genitiv (G3:1; 4:1)

Identifiera genitivformerna. Substantiven är *silva* 'skog', *hortus* 'trädgård', *bellum* 'krig', *lex* 'lag', *flumen* 'flod'.

1. *silvae*, *silvis*, *silvarum*, *silvas*
2. *horto*, *horti*, *hortorum*, *hortos*
3. *bella*, *bellis*, *bellorum*, *belli*
4. *legum*, *legibus*, *legem*, *legis*
5. *fluminis*, *flumine*, *fluminum*, *flumina*

2 Substantiv och adjektiv: genitiv (G3:1; 4:1 och 6:1; 7:1)

Vad heter fraserna nedan i gen sing och plur? Fyll i de ändelser som saknas.

nom sing	gen sing	gen plur
1. forum magnum	for.... magn....	for.... magn....
2. via longa	vi.... long....	vi.... long....
3. via brevis	vi.... brev....	vi.... brev....
4. amicus laetus	amic.... laet....	amic.... laet....
5. miles laetus	milit.... laet....	milit.... laet....
6. flumen breve	flumin... brev....	flumin.... brev....
7. flumen longum	flumin... long....	flumin.... long....
8. puella fortis	puell.... fort....	puell.... fort....
9. servus tristis	serv.... trist....	serv.... trist....

3 Substantiv: akkusativ, genitiv och ablativ (G3:1; 4:1)

Ange den form som efterfrågas (ack, gen, abl, både sing och plur). Substantiven är *terra* 'land', *servus* 'slav', *vinum* 'vin', *vox* 'röst'.

A) <i>terra</i>		C) <i>vinum</i>	
1. ack plur	1. abl plur
2. gen sing	2. ack plur
3. abl plur	3. gen sing
4. gen plur	4. gen plur
B) <i>servus</i>		D) <i>vox</i>	
1. ack sing	1. gen sing
2. gen plur	2. abl sing
3. abl sing	3. ack sing
4. gen sing	4. gen plur

4 Genitiv: betydelser

Översätt fraserna nedan som alla innehåller ett genitivattribut. Grundformerna anges inom parentes.

A) I följande fraser uttrycker genitiven någon form av ägande. Den översätts med svensk genitiv (på -s). (G34:1a)

1. Mater **puellarum** (*puella*).
2. Maritus **mulieris** (*mulier*).
3. Vox **populi** (*populus*).

B) I följande fraser uttrycker genitiven det hela av vilket något är en del. Motsvarande ord i svenskan föregås av prepositionen *av* eller ingen preposition alls. (G34:1c)

1. Magna pars **oppidi** (*oppidum*).
2. Magnus numerus **discipulorum** (*discipulus*).

C) I följande fraser uttrycker genitiven föremålet ("objektet") för något. Denna genitiv motsvaras i svenskan av en prepositionsfras. (G34:1b)

1. Timor **belli** (*bellum*).
2. Causa **belli**.

5 Verb: imperfekt (G25:2; 30:2)

Ange för presensformerna motsvarande imperfektform. Verben är *ambulo* (1) 'promenera', *habeo* (2) 'ha', *scribo* (3, konsonantstam) 'skriva', *fugio* (3, i-stam) 'fly', *venio* (4) 'komma', *sum* (oregelb vb) 'vara', *possum* (oregelb vb) 'kunna'

A) *ambulo*

1. ambulat
2. ambulamus
3. ambulat
4. ambulas

E) *venio*

1. venio
2. venit
3. veniunt
4. venimus

B) *habeo*

1. habetis
2. habent
3. habeo
4. habet

F) *sum*

1. es
2. sunt
3. estis
4. est

C) *scribo*

1. scribunt
2. scribis
3. scribit
4. scribimus

G) *possum*

1. possumus
2. potest
3. potes
4. possunt

D) *fugio*

1. fugit
2. fugitis
3. fugimus
4. fugiunt

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

- 1 1. silvae, silvarum 2. horti, hortorum 3. bellorum, belli 4. legum, legis 5. fluminis, fluminum
- 2 1. fori magni, fororum magnorum 2. viae longae, viarum longarum 3. viae brevis, viarum brevium 4. amici laeti, amicorum laetorum 5. militis laeti, militum laetorum 6. fluminis brevis, fluminum brevium 7. fluminis longi, fluminum longorum 8. puellae fortis, puellarum fortium 9. servi tristis, servorum tristium
- 3 A) 1. terras 2. terrae 3. terris 4. terrarum C) 1. vinis 2. vina 3. vini 4. vinorum
B) 1. servum 2. servorum 3. servo 4. servi D) 1. vocis 2. voce 3. vocem 4. vocum
- 4 A) 1. flickornas mamma 2. kvinnans make (man) 3. folkets röst
B) 1. en stor del av staden 2. ett stort antal elever
C) 1. fruktan för krig 2. orsaken till kriget (krigsorsaken)
- 5 A) 1. ambulabat 2. ambulabamus 3. ambulabant 4. ambulabas
B) 1. habebatis 2. habebant 3. habebam 4. habebat
C) 1. scribebant 2. scribebas 3. scribebat 4. scribebamus
D) 1. fugiebat 2. fugiebatis 3. fugiebamus 4. fugiebant
E) 1. veniebam 2. veniebat 3. veniebant 4. veniebamus
F) 1. eras 2. erant 3. eratis 4. erat
G) 1. poteramus 2. poterat 3. poteras 4. poterant

ÖVERSÄTTNING AV DE LATINSKA TEXTERNA

Ett pedagogiskt samtal

A. Vad är livet?	P. Lyckliga människors glädje, olyckliga människors sorg, väntan på döden.
A. Vad är döden?	P. Ett oundvikligt öde, en osäker resa i ett främmande land.
A. Vad är sömnen?	P. En avbild av döden.
A. Vad är kroppen?	P. Själens boning.
A. Vad är ögonen?	P. Kroppens ledare, ljusets kär, själens uttryck.
A. Vad är blod?	P. Blodådrornas vätska, livets näring.
A. Vad är våren?	P. Jordens målare.
A. Vad är sommaren?	P. Jordens återklädning, grödornas (sädens) mognad.
A. Vad är hösten?	P. Årets kornbod.
A. Vad är vintern?	P. En flykting från sommaren.
A. Vad är ett år?	P. Världens fyrspann.
A. Vem för det (dvs. fyrspannet)?	P. Natt och dag, köld och värme.
A. Vad är solen?	P. Jordens ljus, himlens skönhet, naturens behag, dagens ära.
A. Vad är månen?	P. Nattens öga.
A. Vad är stjärnorna?	P. Sjömännens styrmän, nattens prydnad.

Stabat mater (Modern stod)

1 Modern stod sorgsen
och tårfull bredvid korset
medan sonen hängde [där],
hon vars suckande,
bedrövade och sörjande själ
ett svärd har genomborrat.

2 O, hur sorgsen och bedrövad
var [inte] denna välsignade mor
till den enfödde,
hon som sörjde
och darrade (bävade), när hon såg
den omtalade sonens straff.